

*Shared Experience
Споделен опит*

ПРАЗНИЦИТЕ – ЕСТЕСТВЕНА СРЕДА ЗА РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКО САМОСЪЗНАНИЕ И НАЦИОНАЛНА ГОРДОСТ В УСЛОВИЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕ ЗАД ГРАНИЦА

Дарина Рачева

Българско неделно училище „Св. св. Кирил и Методий“ – Атина, Гърция

Резюме. Статията поставя въпроса за празниците, като организирана системна дейност на деца, учители и родители, както и среда за развитие на българско самосъзнание и национална гордост. Разглеждат се проблемите на децата емигранти и тяхната социална адаптация. Повечето българи, живеещи в чужбина, намират адекватни организирани форми и подходяща стратегия за образование на своите деца. Резултатите от системната ни и целенасочена работа показват, че празниците допринасят за запазване на българските традиции и идентичност, а участието на децата в тях е условие за развитие на самоувереност, толерантност и национална гордост, необходими за успешен старт в образователното им развитие.

Keywords: language and culture abroad, social adaptation, social and educational activities for children- immigrants abroad, national pride and identity; Bulgarian traditions and identity

Тържествата, празниците и развлеченията винаги са повод за радост и настроение, една възможност за съпреживяване на резултатите от взаимното сътрудничество между учители, деца и родители. Те са естествена среда за изява на личността на децата, важна форма за тяхната социализация, за развитие на ценностната система, за изграждане на оценъчни умения и интелект. В тях се преплитат елементите на музика, слово, танци, изобразително изкуство. Като организирана системна дейност на деца, учители и родители, чрез неповторимото въздействие на възприетото, преживяното, изпробваното, създават условия за развитие на самочувствие, самоувереност, желание за изява. Емоционалният заряд, удовлетворената вътрешна потребност от активност и взаимодействие по неповторим начин допринасят за развитие на детските таланти, българското самосъзнание и приобщаването към голямото културно наследство на България.

Социално-икономическата обстановка в страната през последните години създаде предпоставки за реализация на българи зад граница. Външната

миграция (Русинова, 2011) е свързана със специфични проблеми, породени от статута на емигрантите в съответната страна приемник. Съществуват професионални, битови, социално-педагогически проблеми за много семейства. Децата попадат в непозната страна и осигуряването на възможности за езиково развитие, за избор на образователна система и израстването им като равноправни личности съвсем не е лесно. Преди да станат емигранти, те имат своята личностна история, семейна среда през отделните етапи на своето детство. В условията на миграция тяхната социална адаптация е силно затруднена. В страната приемник контактите им с приятели и близки са силно ограничени. Засилването на миграционните процеси дава отражение върху системата от детски градини и училища в Гърция и на преден план – адаптация към нуждите на нови групи деца с различен произход. Предизвикателство пред всяко хетерогенно общество (Енгелс-Критидис, 2013) е да покрие нарасналата нужда от образователни политики, съответстващи на културното разнообразие и предоставящи възможност за социализация и личностно развитие на деца и ученици от различни общности. В съответствие с тази ситуация гръцкото правителство е приело дългосрочна политика за интегриране на емигрантските деца (Енгелс-Критидис, 2013). За успешната адаптация решаващ фактор тук е семейството. Колкото по-адаптивно е то, толкова по-бързо детето се идентифицира като едно от всички, с принадлежащите му права и задължения, самоопознава се, утвърждава своята индивидуалност. Децата се развиват успешно, когато родителите поддържат баланс между запазване и развиване на родния език и същевременно стимулират овладяването на официалния език за страната. Така осигуряват успешен старт в образователното им развитие като предпоставка за бъдещия им просперитет. Опознаването на житейската ситуация на децата в условията на миграция (Русинова, 2011) е условие за тяхната успешна социална интеграция. В този процес определяща роля имат образователните институции, които чрез развиващото си влияние утвърждават детето като център на взаимодействието учител – дете – родител. Социализирайки се в детската общност, то пренася култура в своето семейство и от семейството – в групата, към която принадлежи. Колкото по-организирана и систематизирана е образователната среда, толкова по-успешно израства детето като субект на взаимодействие. Въпросът за образованието зад граница е актуален и подлежи на бъдещи проучвания както по посока на запазване на българската идентичност, така и на интеграцията на детската личност в страната приемник. В този смисъл радостен е фактът, че повечето българи, живеещи в чужбина, намират адекватни организирани форми, както и подходяща стратегия за образование на децата си.

Адаптацията и интеграцията на децата са продължителни социално-педагогически процеси. В Българското неделно училище „Св. св. Кирил и Методий“

в Атина работим с децата на българските имигранти в Гърция. Тук се обучават деца и ученици от подготвителна за училище група до последния клас на гимназията, като повечето говорят само гръцки език. Общият им брой надхвърля 180. Образователно-възпитателният процес се финансира по националната програма на МОН „Роден език и култура зад граница“, целяща да подобри условията за осъществяване на образователни дейности, съхраняване и развиване на чувството за национална принадлежност. Работим в билингвистична среда, в която учителите имат възможност по своя преценка да адаптират методи, пособия и помагала съобразно с езиковото развитие на децата, с които работят. Освен изучаването на български език и литература, история и цивилизация на България, география и икономика на България децата имат възможност да посещават клубове и ателиета по художествено слово, приложни изкуства, български народни танци. Имаме моралната и материална подкрепа на Българското посолство в Атина. В единодействие с нас са и родителите, които с радост и ентузиазъм приемат всяка наша инициатива. Те редовно се информират за предстоящи прояви, участват в много форми на работа, обменят идеи, засилват социалните си контакти.

В годината на писмеността 2013, обявена от ЮНЕСКО за година на светите братя Кирил и Методий, се навършиха и 10 години от създаването на първото българско неделно училище в Атина, носещо името на великите първоапостоли. Юбилейната годишнина, самочувствието ни на българи с принос за европейското многообразие и културна идентичност и ясната мисъл за великата мисия на нашите училищни патрони бяха мотив и стимул за разгръщане на професионални и творчески умения. В годината на юбилея педагогическият екип си постави за цел усъвършенстване на педагогическото взаимодействие по посока на осигуряване на адекватна стимулираща среда за развитие на българското самосъзнание и национална гордост, включваща подходящи условия за създаване на самоувереност и успешна изява. Към целта бяха формулирани следните задачи:

1. Запознаване с българските празници и народни традиции като условие за развитие на национална гордост.

2. Създаване на условия за придобиване на практически умения и овладяване на различни техники за формиране на детските компетентности, условие за изява на детската личност.

3. Създаване на атмосфера на емоционален комфорт, удовлетвореност, благополучие за повишаване на емоционалния статус на деца, учители, родители.

За постигане на целта и основните задачи системно, целенасочено и упорито работиха всички учители. Децата с ентузиазъм и радост участват в различни дейности, формират се способности и умения, като периодично се отчитат личностните постижения. Така постепенно се развиват детска-

та самооценка, компетентности, овладяват се различни техники, развива се самочувствие. В процеса на работа се запознават с българските фолклорни традиции, чрез които по естествен начин се самоидентифицират с българския етнос. Едновременно с това оформят своята позиция към света – единство с народа, към който принадлежат. Ново предизвикателство за развитие на умения за възприемане, интерпретация и пресъздаване на фолклорни и литературни произведения – пословици, поговорки, приказки, гатанки, басни и други, е новата програма за организиране на образователното съдържание по направление „Български език и литература“ в подготвителната група на българските училища в чужбина, която предлага специално подбрани и подредени в постепенно усложняващ се ред пословици и поговорки, съобразени със спецификата на овладяването им от деца емигранти (Енгелс-Критидис, 2013).

В училището се честват значими събития от живота на нашата страна. Отбелязват се традиционни български народни празници. Откриването на учебната година, официално и тържествено, носи много радост и настроение на всички. Отбелязването на 1 ноември – Ден на народните будители, допринася за осмисляне на значението на важни дати и събития от историята на нашия народ. Обогаляваме знанията за велики национални личности и тяхното книжовно и просветителско дело. Периодично запознаваме децата с герба, знамето и други български символи. Винаги в празнични моменти звучи химнът на Република България.

Фолклорните празници са неизчерпаем източник на знания за бита, труда, нуждите на хората: посрещането на Дядо Коледа, Лазаров ден, Цветница, боядисването на великденските яйца. Приобщили се към българската народна традиция, всички получават мартеници от Баба Марта. Тържеството по случай 8 март се подготвя от най-малките – децата от подготвителната група. Неукрепнали, неуверени, но по детски радостни и щастливи, те с много вълнение и трепет поздравиха своите майки. Бурни аплодисменти получиха и децата, участници в пролетния карнавал, свързан с българската традиция „Кукери“. С прекрасни костюми и много настроение, вживявайки се в любими роли, децата доставиха радост на всички присъстващи.

В чест на юбилея на училището изготвихме програма на училищните изяви. GRReporter – специализирана информационна рубрика на БТВ и Българското неделно училище „Св. св. Кирил и Методий“ – Атина, обяви международен конкурс на тема „ЗДРАВЕЙ срещу ZDRAVEJ – кириллицата в интернет пространството“, включващ деца и юноши от 10 до 18 г., участващи с есе, разказ, стихотворение, съчинение или приказка. Също така конкурс по изобразително и приложно изкуство на тема „Азбуката“ или „Българското ми училище в Атина“. С цел популяризиране на най-

значимите творби, посветени на делото на светите братя Кирил и Методий и на българския език, е и обявеният конкурс за художествено изпълнение на тема „Да бъде преблагословено делото ви свято“. Под надслов „Нашите първоучители – свят живот и велико дело“ се издирват и събират писания за значимата мисия на Кирил и Методий и мястото им в европейската култура. GRReporter и БТВ изготвят документален филм за историята и живота на училището. Много радост и удовлетворение носи на всички подготовката за юбилея. Децата от подготвителната група нарисоваха силуетите на двамата братя в различни цветове и техника „батик“, а с помощта на своите учители и родители подготвиха табло от свои произведения. Децата – участници в клуба по приложни изкуства, изготвиха сбирка от морски камъни, върху които изписаха букви от старата българска азбука. Заедно с родители и учители се изготвиха макети, апликации, рисунки и други. Всички с голямо желание се включиха при изработването на художествените произведения с ясното самосъзнание, че сме българи.

С много настроение и радост се проведе конкурсът за художествено изпълнение на литературни произведения. Компетентното жури намери емоционално решение за всички участници и поощри рецитаторите. Бяха връчени награди за правилна артикулация, оригинална интерпретация, лъчезарно изпълнение и други, като по този начин всички бяха удовлетворени. Организираният литературен конкурс ни свързва с много българчета по света, в т.ч. от България, Молдова, Италия. Своите мисли те изрази под формата на есета, разкази, приказки. Номинирано бе есето на 17-годишна ученичка от XI клас на нашето училище. Нейни творби през годините са публикувани на български и гръцки език. Това е поредната ѝ литературна изява. В деня на празника, освен първата награда, тя получи и предложение за работа от GRReporter. Група ученици от горния курс предложиха да издирим и съберем материали, фотоси, текстове, мисли, свързани с Кирил и Методий и тяхната мисия, и на подходящо място в училище да подредим юбилейна стена. В издирването и преписването на информация за Кирил и Методий се включиха много ученици, родители, учители и приятели на училището. Номинирани бяха преписи, предоставящи нова и ценна информация, подчинена на темата, а първата награда получи ученичка, посещаваща за първа година българско училище в Гърция. Направените преписи, материалите от юбилейната стена, както и художествените творби от литературния конкурс в деня на празника бяха подредени в изложба, а по-късно намериха място в албума по случай 10-годишния юбилей на училището. В празничния ден поздравления за постигнатите резултати получихме от Посолството на Република България в Атина, родители и общественици, а Държавната агенция за българите в чужбина удостои училището за активна дейност, насочена към съхраняването на българския език, са-

мосъзнание и култура сред децата от българската общност в Гърция в чест на 10-годишнината от неговото създаване. Тази своя награда ще помним завинаги, защото тя е признание за нашата всеотдайност и упорит труд. „Аз съм българче“ и празничното българско хоро, огласили парк „Педион ареос“ в центъра на Атина, дни след празника отекваха в сърцата ни, изпълнени с професионално удовлетворение и национална гордост.

Резултатите, които постигнахме при системната и целенасочена работа за усъвършенстване на педагогическото взаимодействие, ни позволяват да направим следните изводи:

1. Празниците, със своята пъстрота и самобитност, развивайки национална гордост и самосъзнание, допринасят за съхраняване на българските традиции и идентичност.

2. Участието в тях е условие за изява на интелектуалния потенциал и индивидуалност, както и за цялостната социализация на личността.

3. Благополучието на децата и тяхната емоционална удовлетвореност развиват самочувствие, самоувереност и толерантност, необходими за успешен старт в образователното им развитие.

ЛИТЕРАТУРА

Велинова, Т., Миленова, М. (2011). Социално-педагогическата ситуация в семействата на българските деца в САЩ. *Предучилищно възпитание*, 5.

Енгелс, Р. За образованието на децата на българските емигранти в Гърция. *Предучилищно възпитание*.

Енгелс-Критидис, Р. (2013). *Пословиците и поговорките в образователното взаимодействие с български деца, живеещи в чужбина*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.

Русинова, Ел. (2011). Образователна перспектива за децата в условията на миграция. *Предучилищно възпитание*, 5.

HOLIDAYS – NATURAL ENVIRONMENT FOR DEVELOPMENT OF THE BULGARIAN IDENTITY AND NATIONAL PRIDE DURING EDUCATION PROCESS ABROAD

Abstract. The article emphasizes the holidays, as an organized system activity of children, teachers and parents, as well as the environment for development of Bulgarian identity and national pride. The problems of children - immigrants and their social adaptation are considered. Most Bulgarians living abroad find adequately organized forms and appropriate strategy for education of their children. The results of our system and focused work indicate that the holidays contribute to preserving the Bulgarian traditions and identity and children's participation is a subject to development of self-confidence, tolerance and national pride necessary for a successful start in their education.

✉ **Mrs. Darina Racheva**

Bulgarian School "St. Cyril and St. Methodius"

Athens, Greece

E-mail: racheva_d@abv.bg